

VÕ NGUYỄN GIÁP – THIÊN TÀI TỪ SỰ CHẤT LỘC

Nguyễn Khắc Thái

TÓM TẮT

Với một tài năng quân sự kiệt xuất, Đại tướng Võ Nguyên Giáp đã được nhiều tổ chức chính trị, xã hội, nhiều chính khách và học giả trên thế giới vinh danh là thiên tài quân sự, sánh vai cùng những danh tướng lẫy lừng trong lịch sử nhân loại.

Bài viết tổng quan những nhân tố hội tụ và kết tinh thành tố chất thiên tài qua cuộc đời và sự nghiệp cách mạng, sự nghiệp quân sự của Võ Nguyên Giáp. Những tố chất đó bao gồm tài năng thiên bẩm, yếu tố truyền thống gia đình và tác động xã hội trong hoàn cảnh đất nước bị thực dân Pháp thống trị. Từ sau bước ngoặt từ một người yêu nước trở thành người Cách mạng, một nhân tố góp phần quyết định để hình thành bản lĩnh người lãnh đạo lực lượng quân sự cách mạng chính là ảnh hưởng của lãnh tụ Hồ Chí Minh. Quá trình hoạt động bên cạnh Hồ Chí Minh đã hun đúc cho Võ Nguyên Giáp cách nhìn nhân văn trước những biến động xã hội, rèn dũa tố chất và bản lĩnh người cầm quân. Với lợi thế của một nhà sử học, am tường lịch sử quân sự thế giới, Võ Nguyên Giáp đã đúc rút được những tinh hoa tri thức quân sự qua các thiên tài quân sự như Alexandre Macedon, Ceza, Napoleon, Koutuzop, Zukop, những kinh nghiệm từ các cuộc chiến tranh cách mạng, để từ đó sáng tạo ra học thuyết quân sự cách mạng Việt Nam mà trọng tâm là xây dựng quân đội cách mạng và tiến hành “chiến tranh nhân dân”. Đó là những nhân tố hội tụ thành thiên tài quân sự thế giới, Đại tướng Võ Nguyên Giáp.

Trong công trình nghiên cứu mang tiêu đề “Chiến thắng bằng mọi giá - thiên tài quân sự Việt Nam, Đại tướng Võ Nguyên Giáp”, học giả Cecil B. Currey, một nhà sử học quân sự nổi tiếng người Mỹ đã nhận định rằng: “Võ Nguyên Giáp là một thiên tài quân sự. Trong suốt sự nghiệp của mình, Ông vạch ra chiến lược, chiến thuật và nghệ thuật quân sự đã giúp đất nước Ông chiến thắng những kẻ thù mạnh nhất”.⁽¹⁾ Đó là một thực tế không chỉ được thừa nhận bởi các nhà nghiên cứu lịch sử quân sự trên thế giới mà còn được thể hiện bằng cả sự kính phục của các chính khách, các nhà chỉ huy quân sự từng đối diện với Tướng Giáp trong trận mạc ở bên kia chiến tuyến.

Điều gì hội tụ trong Đại tướng Võ Nguyên Giáp để Ông trở thành một thiên tài quân sự thế giới, được ghi danh ở cả hai phía chiến tuyến của chính trị và chiến tranh?

---

¹ - Dẫn từ lời giới thiệu của Thượng tướng, VS.TS KHQS. Nguyễn Huy Hiệu cho bản tiếng Việt sách Cecil B. Currey. “Chiến thắng bằng mọi giá”. Nxb.Thế giới. Hà Nội, 2013. Tr.11.

1. Một tài năng thiên bẩm, được nuôi dưỡng trong một môi trường và một thời đoạn lịch sử nhiều bi kịch và nghịch lý

Nghiên cứu về cuộc đời và sự nghiệp của Tướng Giáp, nhiều học giả đã đề cập đến những giá trị văn hóa mà quê hương đã ươm mầm trong Ông từ tấm bé và coi đó là điểm xuất phát cho những ý chí, nghị lực để Ông đến với cách mạng, đến với cuộc đấu tranh can trường vì nền độc lập của dân tộc. Điều đó là chính xác.

Tuy nhiên, tôi còn có góc nhìn khác.

Trước hết, phải khẳng định rằng để trở thành một thiên tài quân sự, tướng Giáp đã có thuận lợi đầu tiên và rất cơ bản là thừa hưởng từ gia đình tố chất thông minh và một tài năng thiên bẩm. Những câu chuyện được ghi lại về thời trẻ của Ông đã cho thấy ông vốn là một cậu bé hiếu động và thông minh. Ấn tượng về Ông trong những người cùng thời là hình ảnh một người bạn thường làm chủ mọi cuộc chơi và luôn tìm cách giữ sự hưng phấn cho cuộc chơi bằng những thay đổi để chống sự nhàm chán, lặp lại. Điều đó hình thành trong Ông như một tính cách và tính cách đó làm nên khả năng đột phá vào khó khăn để tìm cái mới trong suốt cuộc đời binh nghiệp của Ông.

Ông sinh ra trong một gia đình nhà nho nghèo ở An Xá, một làng quê đồng chua, nước mặn của Lệ Thủy. Cái miền quê ấy vốn tồn tại song song hai dị bản của một câu thành ngữ “Cái khó **bó** cái khôn” và “Cái khó **ló** cái khôn”. Ông không thuộc dạng người để cho cái nghèo khó “**bó**” cái khôn, mà trong nghèo khó, Ông tìm mọi cách, dù là nhỏ nhất, dù là mơ hồ nhất nhưng chỉ để đạt được mục đích thoát ra khỏi hoàn cảnh, dân gian xứ Lệ gọi đó là “**ló**” cái khôn và Ông đã làm được như vậy khi Ông đang ở tuổi vị thành niên. Hành trang mà Ông bước vào đời gồm hai thứ tài sản mà nhiều người cũng có nhưng không phải ai cũng thành công; chỉ riêng Ông đã thành công với hai thứ hành trang ấy.

Hành trang thứ nhất là những bài học mà thân phụ Ông, cụ Võ Nguyên Thân (sau nay đổi là Võ Quang Nghiêm) đã trang bị cho Ông trong vai trò là cụ đồ nho - người thầy và cũng là người cha. Cả hai vai, người thầy và người cha trong ông Võ Quang Nghiêm đều rất *ngghiêm khắc và công bằng*. Chính sự nghiêm khắc và công bằng đã rèn dũa cho anh Võ Giáp bản lĩnh trước những va đập cuộc sống.⁽²⁾

Hành trang thứ hai Ông mang vào đời chính là truyền thống yêu thương những thân phận người nghèo, ghét sự bất công và sống có trách nhiệm cộng đồng; từ trách nhiệm cộng đồng mới đến trách nhiệm với giang sơn, đất nước mà gia đình truyền cho Ông. Chính lòng yêu nước và ý thức độc lập dân tộc trong tư tưởng của anh thanh niên Võ Giáp hình thành từ truyền thống gia đình, khi mà trong gia đình anh, cả họ nội và họ ngoại đều có

---

² - Thời trẻ, ông có tên là Võ Giáp, khi học ở Quốc học Huế, thân sinh ông đổi tên ông là Võ Nguyên Giáp.

những người tích cực tham gia phong trào “Cần Vương” kháng Pháp, ông ngoại là đề đốc chỉ huy nghĩa quân “Cần Vương” chống Pháp dưới quyền Hoàng Phúc, ông nội là người phò vua Hàm Nghi, còn chính thân phụ anh là người giác ngộ và đi theo cách mạng từ rất sớm.⁽³⁾

Cũng cần phải khẳng định rằng, không riêng gì anh thanh niên Võ Giáp có được hành trang thuận lợi đó mà nhiều thanh niên cùng trang lứa với anh cũng có hoàn cảnh tương tự nhưng họ không phát huy được lợi thế gia đình bởi họ còn thiếu một tố chất quan trọng là trí thông minh thiên bẩm. Tuy nhiên, truyền thống, điều kiện gia đình và trí thông minh thiên bẩm vẫn chưa đủ để hình thành ý chí và nhân cách của một con người mà sau này trở thành vị tướng lĩnh danh tiếng thế giới. Ở đây còn một yếu tố quan trọng, đó chính *môi trường sống đầy bi kịch và nghịch lý*.

Bi kịch của lịch sử có thể thấy được trong hoàn cảnh Võ Nguyên Giáp đang ở tuổi trưởng thành chính là thời điểm anh bước vào đời đúng vào lúc đất nước đứng trước 3 đại họa: nền chính trị phong kiến lỗi thời; kinh tế - xã hội đất nước suy thoái; đất nước mất chủ quyền dân tộc vào tay thực dân Pháp.⁽⁴⁾ Ba đại họa đó lại trùm lên cái nghịch lý mà tuổi trẻ Võ Nguyên Giáp phải chứng kiến. Nghịch lý ở chỗ Võ Nguyên Giáp lớn lên trên quê hương vốn nổi tiếng trù phú với câu ca truyền đời “Nhất Đồng Nai, nhì hai huyện”; sống trong cái vựa lúa trù phú “thứ nhì” thiên hạ nhưng Võ Nguyên Giáp lại phải trực tiếp chứng kiến cái đói, cái nghèo của người dân nơi vựa lúa mà nghĩ đến những bết tắc của thân phận dân tộc trong thời điểm lịch sử đầu thế kỷ XX. Điều đó thôi thúc anh đi tìm cái căn nguyên của sự đói nghèo và sự bết tắc.

Như vậy, nếu ai đó nói rằng, “*quê hương là bệ phóng nhân tài*”, điều đó đúng ở nghĩa thuận, chính là những giá trị tinh thần, truyền thống cao quý của quê hương đã cho con người những tố chất tốt đẹp để hun đúc mà thành nhân tài. Đó mới chỉ là mặt thuận. Trong trường hợp Võ Nguyên Giáp, có thể nhận thấy mặt trái của những bệ phóng này nằm ở những bi kịch và nghịch lý của hoàn cảnh lịch sử quê hương, nó góp một phần vào bệ phóng nhân tài trên phương diện lòng tự trọng và ý chí. Võ Nguyên Giáp mang những nỗi niềm trăn trở ấy rời quê hương đến với một trung tâm cách mạng sôi động là kinh thành Huế, và tại đây Võ Nguyên Giáp tìm được một phần lời giải cho những bết tắc mà khi ở

---

³ - Theo Trung tướng Phạm Hồng Cư: “Võ Nguyên Giáp thời trẻ”, báo Thể thao & Văn hóa cập nhật 05/10/2013

⁴ - Dẫn từ Nguyễn Khắc Thái. “Đôi lời giới thiệu”. Trong sách của Lê Văn Sơn: “Lê Mô Khởi – danh tướng thời Cần Vương”. Nxb. Thuận Hóa, Huế, 2002. Tr.10-11.

quê hương Võ Nguyên Giáp không thể nào nhận ra được. Lời giải ấy gói gọn trong hai chữ “Cách mạng”.⁽⁵⁾

Trong điều kiện lịch sử Việt Nam thời điểm thập niên hai mươi của thế kỷ XX, hai chữ “Cách mạng” còn là một khái niệm rất mới mẻ, nhưng lại có sức hút rất lớn. Chính cái “mới mẻ” và cái “mạnh mẽ” ấy đã hấp dẫn tuổi trẻ nhiệt huyết Võ Nguyên Giáp để anh nhanh chóng đứng vào hàng ngũ những người dân thân vì cách mạng. Tôi quan niệm rằng việc Võ Nguyên Giáp có mặt ở Huế năm 1927 và trở lại năm 1928 với sự giác ngộ nhà cách mạng Nguyễn Chí Diểu, từ đó lấy tôn chỉ, mục đích cách mạng làm chỉ hướng cuộc đời mình là *bước ngoặt có tính quyết định* trên con đường trở thành vị tướng lừng danh. Quy luật của sự phát triển, đối với Võ Nguyên Giáp, là *trở thành người “cách mạng”*, rồi mới có thể có cơ hội để *trở thành vị tướng* lừng danh. Ngược lại, nếu không trở thành người Cách mạng thì tất cả những hành trang anh mang từ quê hương, gia đình theo anh vào đời đều không có điều kiện phát huy. Nói như vậy cũng có nghĩa “Cách mạng” đã làm thăng hoa những giá trị mà anh tích lũy được từ quê hương và gia đình. Đó chính là những thành tố đầu tiên nhưng rất quan trọng và theo một ý nghĩa nào đó, nó có tính bước ngoặt để một người thanh niên bình thường có cơ hội bước vào con đường đào luyện thành nhân tài.

2. Phát hiện của Hồ Chí Minh và cơ hội để hun đúc những tố chất của nhà lãnh đạo quân sự

Bước ngoặt quan trọng thứ hai và cũng là bước ngoặt có tính quyết định để Võ Nguyên Giáp trở thành thiên tài quân sự chính là cuộc gặp gỡ định mệnh với lãnh tụ Hồ Chí Minh. Đây là bước ngoặt mà Võ Nguyên Giáp có cơ hội gần gũi Hồ Chí Minh để *hoàn thiện nhân cách người cách mạng* và từ hoàn thiện nhân cách người cách mạng đến *nhân cách vị Đại tướng* của đội quân cách mạng.

Như chúng ta đã biết, sau khi rời Huế và tích cực tham gia xây dựng, phát triển cơ sở tổ chức phong trào cách mạng ở quê hương Quảng Bình, Võ Nguyên Giáp đã tìm đường ra Bắc, đến với cái nôi của Cách mạng Việt Nam. Từ Việt Bắc, ngày mùng 3 tháng 5 năm 1940, Võ Nguyên Giáp đã vượt biên sang Trung Quốc.⁽⁶⁾ Từ đó, cuộc đời và sự nghiệp của Võ Nguyên Giáp gắn liền với Chủ tịch Hồ Chí Minh. Đó chính là cơ hội hết sức thuận lợi và tốt đẹp để Võ Nguyên Giáp hoàn thiện những tố chất của một nhà lãnh đạo cách mạng và cũng là cơ hội hình thành những học thuyết quân sự cách mạng trong Võ Nguyên Giáp.

---

⁵ - Cecil B. Currey. “Chiến thắng bằng mọi giá”. Nxb. Thế giới. Hà Nội, 2013. Tr.46.

⁶ - Lúc này mang bí danh là Dương Hoài Nam, ông đã cùng Phạm Văn Đồng vượt biên tìm gặp Hồ Chí Minh tại Trung Quốc

Ngay trong lần gặp đầu tiên, Hồ Chí Minh đã nhận ra được sự tiềm ẩn tài năng quân sự trong Võ Nguyên Giáp. Trong công trình “*Chiến thắng bằng mọi giá*”, nhà lịch sử quân sự Cecil B. Currey cho biết: từ sau khi gặp Võ Nguyên Giáp, Hồ Chí Minh thường xuyên gặp gỡ, trao đổi với Võ Nguyên Giáp và đánh giá rất cao khả năng của Ông. Hồ Chí Minh nhận định rằng: Võ Nguyên Giáp “*là một con người có thể làm được những chuyện lớn cho chủ nghĩa cộng sản và cho đất nước*”, Hồ Chí Minh đã lập tức đi đến quyết định cử Võ Nguyên Giáp đi học chính trị tại Diên An. Hồ Chí Minh đã đặc biệt lưu ý Võ Nguyên Giáp ở nội trú để tranh thủ học tri thức quân sự.⁽⁷⁾

Sau khi từ Trung Quốc về nước, giữa Chủ tịch Hồ Chí Minh và Võ Nguyên Giáp gắn bó với nhau trong công tác cách mạng và cả trong đời sống thường nhật. Chính điều đó đã mang đến cho Võ Nguyên Giáp cơ hội để học tập từ Chủ tịch Hồ Chí Minh nhân cách người cách mạng mà cao hơn hết và có tính khái quát hơn hết là hệ thống quan điểm, cũng đồng thời là triết lý sống của người làm tướng mà Hồ Chí Minh truyền dạy cho Võ Nguyên Giáp.

Cuộc đời và sự nghiệp cách mạng của Hồ Chí Minh là một tấm gương đặc biệt ảnh hưởng đến Võ Nguyên Giáp, khó có thể nói hết trong một chuyên luận, ở đây chỉ xin nhấn mạnh một số ảnh hưởng lớn nhất, nhờ đó Võ Nguyên Giáp hoàn thiện nhân cách vị tướng quân đội cách mạng.

Ảnh hưởng lớn nhất của Hồ Chí Minh đối với Võ Nguyên Giáp trước hết là bài học nhân văn trong cách nhìn về thực tiễn xã hội và những kiến thức lý luận về đường lối cách mạng mà cả dân tộc đang theo đuổi. Chính trong quá trình gắn bó với Chủ tịch Hồ Chí Minh trong công việc và trong đời sống thường nhật, Võ Nguyên Giáp đã học tập được ở Hồ Chí Minh tấm gương “*văn hóa trong hành động*” và “*văn hóa trong sinh hoạt*” một phong cách sống có văn hóa trong hành xử của người lãnh đạo mà người Pháp gọi là “*style de vie*”.⁽⁸⁾ Điều này lý giải vì sao Võ Nguyên Giáp là vị danh tướng lẫm lừng thế giới nhưng ở Ông toát lên phong thái điềm đạm ung dung giản dị và gần gũi của một vị hiền triết. Võ Nguyên Giáp đã tạo nên sự khác biệt, trái với lẽ thường thấy trong các vị tướng luôn tạo cái uy vũ bên ngoài để uy hiếp đối phương. Đó chính là tố chất mà Võ Nguyên Giáp đã chịu ảnh hưởng rất lớn trong nhiều năm sống và làm việc bên cạnh Chủ tịch Hồ Chí Minh. Chính “*style de vie Võ Nguyên Giáp*” được truyền từ Hồ Chí Minh đã là một trong những nhân tố tạo nên phong cách vì dân, gần dân. Đó là sự kết hợp hài hòa giữa tư tưởng chính

---

⁷ -- Cecil B. Currey. “*Chiến thắng bằng mọi giá*”. Nxb. Thế giới. Hà Nội, 2013. Tr.92.

⁸ - Đào Phan. “*Hồ Chí Minh – danh nhân văn hóa*”. Nxb. Văn hóa, Hà Nội, 1991. Tr.73.

trị truyền thống phương Đông “*Dân vi bản*” với quan điểm chính trị “*Cách mạng là sự nghiệp của quần chúng*” của chủ nghĩa Marx - Lenine .

Ảnh hưởng lớn thứ hai mà Võ Nguyên Giáp tiếp thu được từ Hồ Chí Minh chính là việc xác định mục tiêu và quan điểm công hiến mà Hồ Chí Minh gói gọn trong mấy chữ “*Dĩ công vi thượng*”. Trong bản chất, đây là sự vận dụng quan điểm đạo đức cách mạng mà Hồ Chí Minh đã đúc kết từ truyền thống phương Đông để đề ra thành tiêu chí đạo đức người cách mạng là “Cần, Kiệm, Liêm, Chính, Chí công, Vô tư”. Tuy nhiên, Hồ Chí Minh đã lấy cách nhìn hành động trong lĩnh vực quân sự để đúc kết một cách khái quát và súc tích nhất, phù hợp với *tính chất của binh nghiệp là hành động* và Người đã khẳng định hành động trong sự nghiệp của một vị tướng của đội quân cách mạng là “*Dĩ công vi thượng*”. Đây là một quan điểm xuyên suốt của người cầm quân mà Hồ Chí Minh đã truyền dạy cho Võ Nguyên Giáp và Ông ghi nhớ nó trong mọi hành xử, cho tới tận cuối cuộc đời Ông. Trong một cuộc gặp gỡ cảm động giữa Ông với nhà báo Hồng Hiếu khi Ông đã vào tuổi bách niên, Ông vẫn nhấn mạnh rằng, cuộc đời Ông, luôn luôn ghi nhớ và thực hiện lời dạy của Bác Hồ: “*Dĩ công, vi thượng*”.⁽⁹⁾ Võ Nguyên Giáp đã có được sức mạnh trong quá trình lãnh đạo quân đội cách mạng Việt Nam, Ông nổi tiếng trên toàn thế giới cũng chính là nhờ “*Dĩ công vi thượng*”.

Ảnh hưởng lớn thứ ba của Hồ Chí Minh đối với quá trình hình thành nhân cách vị tướng cách mạng chính là *tố chất người cầm quân*, nổi bật là tính quyết đoán, mạnh mẽ.

Trong cuộc sống thường nhật ở núi rừng Việt Bắc, Hồ Chí Minh thường lấy những sinh cảnh tự nhiên chung quanh căn cứ làm ví dụ để khẳng định nhân sinh quan của người cách mạng, trong đó Người đặc biệt nhấn mạnh đức tính kiên định, can trường của người cách mạng nói chung và người cầm quân nói riêng. Hồ Chí Minh khẳng định với Võ Nguyên Giáp tố chất đó bằng hình ảnh cốt cách kiên định trong mọi hoàn cảnh, mọi thử thách, liên tưởng qua một tỷ dụ giản đơn của khóm cúc: “*Diệp bất ly thân, hoa vô lạc địa*”, không bỏ cuộc, không cam chịu thất bại. Cũng chính trên nền tảng tư tưởng này mà Võ Nguyên Giáp đã rất tâm đắc và thường nhắc lại với đồng chí, đồng đội câu thơ của Hồ Chí Minh: “*Nhất sinh chính trực hựu kiên cường*”. Cái tố chất “*kiên cường*” của vị tướng lĩnh quân đội cách mạng mà Võ Nguyên Giáp tiếp thu ở Hồ Chí Minh là tố chất kiên cường trong sự bền bỉ, dẻo dai mà Hồ Chí Minh lấy từ hình ảnh như cây tre, cây trúc, nó khác hoàn toàn với sự kiên cường thiên về uy vũ sắt thép ở những tướng lĩnh chỉ lấy vũ lực làm cứu cánh.

---

⁹ - Dẫn từ Hồng Hiếu: “*Quê hương ngày về mãi mãi*”. Phóng sự truyền hình Đài Truyền hình Quảng Bình

Ảnh hưởng lớn thứ tư của Hồ Chí Minh đối với quá trình hình thành bản lĩnh vị tướng cách mạng là ở sự “*túc trí*”, chùng mực, sự tiết chế cá nhân. Đây là tố chất liên quan đến khả năng xử lý tình huống của người cầm quân. Trong lịch sử chiến tranh thế giới, nhiều đội quân hùng mạnh đã từng giành được những thắng lợi vang dội, thậm chí có những thắng lợi có ý nghĩa quyết định, đưa chiến tranh đến khả năng kết thúc, nhưng ở những thời điểm quan trọng như vậy, nếu người cầm quân không có đủ sự tỉnh táo, thiếu sự chùng mực trong xử lý tình huống, nghĩa là không “*túc trí*” thì vẫn có thể có những quyết định dẫn đến hậu quả đảo ngược tình thế. Bài học đó đã được Hồ Chí Minh truyền dạy cho Võ Nguyên Giáp trong những ngày đầu giao cho Ông phụ trách lĩnh vực quân sự. Trong một lần trao đổi về vấn đề này với Võ Nguyên Giáp, Hồ Chí Minh đã đưa ra những định luận triết lý về thất bại của Napoleon như sau: “*Đó là một vị tướng có đại tài, đánh đâu thắng đấy. Từ địa vị của một quân nhân thường làm đến Tổng thống. Từ Tổng thống nhảy lên làm Hoàng đế. Làm Hoàng đế cũng chưa đủ, còn muốn làm chủ cả thế giới. Các nước hợp sức đánh lại. Kết quả ông ta bị thua. Nếu ông ta không tham muốn quá mức thì chắc đất nước lúc đó không phải vì chiến tranh mà chết người, hại của mà ông ta cũng còn giữ được địa vị Thiên tử trong một nước giàu mạnh ở châu Âu. Nhưng ông ta đã muốn làm con trời, lại muốn làm cả trời, kết quả bị thua. Xưa nay đã có nhiều người đã không trí túc mà thất bại. Thế mà đã có người sau vẫn không biết mà nhớ kinh nghiệm người xưa*”.⁽¹⁰⁾ Câu chuyện thất bại của danh tướng Napoleon mà Hồ Chí Minh kể lại cho Võ Nguyên Giáp cho thấy tầm quan trọng đặc biệt của trí túc và khả năng quyết định tình huống của người cầm quân mà sau này Võ Nguyên Giáp đã vận dụng rất thành công trong chiến dịch lịch sử Điện Biên Phủ.

Trước khi nói đến *ảnh hưởng lớn thứ năm* của Hồ Chí Minh đối với sự nghiệp cầm quân của danh tướng Võ Nguyên Giáp, tôi muốn nhắc lại một câu chuyện mà Currey kể lại trong cuốn sách “*Chiến thắng bằng mọi giá*”: “Một hôm có cán bộ thắc mắc, hỏi Hồ Chí Minh: “*Làm thế nào thực hiện được cuộc cách mạng nếu không có súng và lấy đâu ra súng?*”. Người bình thân trả lời: “*Chúng ta phải dựa vào sức mình là chính rồi có thêm một ít viên trợ từ bên ngoài. Một khi nhân dân hiểu được ý tưởng tốt đẹp của cách mạng thì họ sẽ tạo ra sức mạnh không thể nào cưỡng lại được. Mọi việc đều do nhân dân làm nên. Tất cả vì nhân dân. Người trước, người sau. Có nhân dân là có tất cả*”. Đó là bài học mà Võ Nguyên Giáp không bao giờ quên.⁽¹¹⁾ Đây chỉ là một ví dụ nhưng cũng đủ để phản ánh quan điểm cơ bản về vai trò nhân dân trong chiến tranh cách mạng mà một vị tướng của

---

¹⁰ - Đào Phan. “Hồ Chí Minh – danh nhân văn hóa”. Nxb. Văn hóa, Hà Nội, 1991. Tr.81.

¹¹ - Cecil B. Currey. “Chiến thắng bằng mọi giá”. Nxb. Thế giới. Hà Nội, 2013. Tr.104.

quân đội cách mạng cần được trang bị. Riêng đối với Võ Nguyên Giáp, các trước tác quân sự của Ông đều thể hiện sâu sắc học thuyết chiến tranh nhân dân và chính điều đó làm cho Võ Nguyên Giáp nổi tiếng thế giới.

Trên đây chỉ là năm trong số rất nhiều các tố chất của người cầm quân mà Võ Nguyên Giáp đã tiếp nhận ảnh hưởng từ Hồ Chí Minh. Những tố chất này góp phần làm nên bản lĩnh Võ Nguyên Giáp, trong đó có không ít những tố chất là nét độc đáo chỉ có ở Đại tướng Võ Nguyên Giáp.

3. Sự chất lọc tinh hoa

Có nhân cách và bản lĩnh của một nhà chỉ huy quân đội cách mạng chỉ mới là *yếu tố cần* đối với người cầm quân. Để từ vị trí đứng đầu của lực lượng vũ trang cách mạng Việt Nam trở thành một thiên tài quân sự thế giới, phải cần đến những *yếu tố đủ*. Điều đó đã được Võ Nguyên Giáp *chất lọc từ những tinh hoa* về tri thức quân sự dân tộc và khoa học quân sự thế giới.

Trước hết, Võ Nguyên Giáp có *cái lợi thế là nhà sử học*; sự am tường lịch sử đã cho Ông điều kiện để tổng hợp và chất lọc những tinh hoa trí tuệ của cha Ông, kết hợp với điều kiện và yêu cầu của chiến tranh cách mạng trong thời kỳ cận đại và hiện đại để hình thành tư duy quân sự Võ Nguyên Giáp.

Về mặt truyền thống quân sự dân tộc, những đúc kết của Võ Nguyên Giáp về các cuộc chiến tranh vệ quốc và chiến tranh giải phóng trong lịch sử nước nhà đã cho Ông nhiều kiến thức. Nổi bật nhất và cơ bản nhất trong kho tàng tri thức quân sự truyền thống tập trung vào 2 vấn đề lớn là *xây dựng lực lượng vũ trang 3 thứ quân* (tư duy này hình thành từ thời Lý và đặc biệt phát triển mạnh mẽ trong thời Trần và thời Lê với 2 lực lượng thường trực là *Vệ quân* ở Trung ương, *Lộ quân* ở các địa phương và một lực lượng bán thường trực là *Dân binh*).⁽¹²⁾ Đi đôi với bài học về xây dựng lực lượng, Võ Nguyên Giáp đã đúc kết bài học về tư duy chiến lược mà trung tâm là quan điểm xây dựng “*thế trận hình chữ nhân*”, được xác lập như một luận thuyết quân sự Việt Nam trong “*Binh gia diệu lý yếu lược*” (*Binh thư yếu lược*) của nhà lý luận và nhà chỉ huy quân sự Hưng Đạo Vương Trần Quốc Tuấn. Kho tàng tri thức quân sự dân tộc chứa đựng rất nhiều nội dung, từ phép dùng người, dựng trận và dụng binh, dưỡng binh đến các nghệ thuật tổ chức trận chiến đều đã được các nhà chỉ huy quân sự Việt Nam đề cập đến trong suốt cả nghìn năm chiến đấu chống ngoại xâm, bảo vệ nền độc lập dân tộc. Trong tất cả kho tàng tri thức ấy, điều đọng lại trong Võ Nguyên Giáp chính là việc xây dựng thế trận hình chữ “*nhân*”, gọi là “*nhân trận*”. Thế trận này đảm bảo cho lực lượng quân sự có 3 lợi thế quan trọng là *chỗ đứng*

---

¹² - Xem: Trương Hữu Quýnh. “Đại cương lịch sử Việt Nam”. Nxb.Giáo dục, Hà Nội, 2000. Tr.183-186.

chân, sức mạnh tổng hợp và đa dạng hóa *hình thái chiến tranh*. Đây là điểm khác biệt trong xây dựng thế trận giữa Võ Nguyên Giáp với các thiên tài quân sự khác mà Võ Nguyên Giáp tiếp thu từ truyền thống quân sự tổ tiên và nâng cao thành luận thuyết quân sự Võ Nguyên Giáp trong thời đại mới.

Đồng thời với việc khai thác kinh nghiệm và tri thức quân sự dân tộc, Võ Nguyên Giáp nghiên cứu rất kỹ những bài học từ các nhà chỉ huy quân sự lỗi lạc trong lịch sử thế giới như Alexandre Macedoane, Ceza, Thành Cát Tư Hãn, Napoleon, Koutuzop, Ziucop,... và kinh nghiệm cầm quân trong các cuộc chiến tranh lớn, nhất là các cuộc chiến tranh cách mạng trong thời kỳ cận, hiện đại, đặc biệt là Trung Quốc để tìm sự tương đồng và khác biệt trong hoàn cảnh của mỗi nước, từ đó vạch ra chiến lược thích hợp cho Việt Nam.

Trong quá trình nghiên cứu, phát hiện và học tập các kinh nghiệm cầm quân của các danh tiếng thế giới, Võ Nguyên Giáp đều chất lọc những tinh hoa kiến thức gắn với điều kiện lịch sử Việt Nam. Khả năng vận dụng sáng tạo các tri thức quân sự thế giới đã giúp Võ Nguyên Giáp thành công trong hầu hết các chiến dịch mà Ông tham gia. Có thể dẫn ra đây một vài trong số rất nhiều sự vận dụng đầy thông minh và quyết đoán trong quá trình chỉ huy các chiến dịch chiến tranh vệ quốc và chiến tranh giải phóng.

Trong cầm quân tác chiến, từ nghệ thuật “rút lui chiến lược” trong bài học cầm quân của Koutuzop, Ziucop, Trần Quốc Tuấn nhằm phân tán, làm suy yếu kẻ thù rồi bất ngờ phản công chiến lược, Võ Nguyên Giáp đã vận dụng kinh nghiệm đó khi triển khai xây dựng 5 chiến trường phối hợp trong chiến cuộc Đông Xuân 1953-1954 để phối hợp với bộ đội chủ lực trên chiến trường Điện Biên Phủ. Với bài học từ Thành Cát Tư Hãn trong việc chú trọng xây dựng lực lượng thiện chiến, dùng họ để đột phá vào trung tâm kẻ thù làm sụp đổ nhanh chóng cơ quan đầu não của đối phương để mở đường cho đại quân đánh chiếm, Võ Nguyên Giáp chuyển hóa thành việc xây dựng những binh chủng, quân chủng nằm ngay trong lòng địch như biệt động quân, quân báo, đặc công để có thể tấn công từ bên trong, mọi nơi, mọi lúc kéo dài trong suốt thời kỳ kháng chiến chống Mỹ, đặc biệt là trong 3 cuộc tổng tiến công và nổi dậy mùa Xuân 1968, 1972 và 1975. Trong khi Napoleon giành chiến thắng bằng sử dụng lực lượng hợp thành để tấn công chớp nhoáng và bất ngờ thì Võ Nguyên Giáp vận dụng và đưa lên thành đỉnh cao với quyết đoán mạnh mẽ: “*Thần tốc, thần tốc hơn nữa, táo bạo, táo bạo hơn nữa*” trong chiến dịch Hồ Chí Minh lịch sử. Mao Trạch Đông thì tập trung xây dựng quân chủ lực (nên mới có cuộc “vạn lý trường chinh”) làm chỗ dựa phát động chiến tranh du kích, “lấy nông thôn bao vây thành thị”, giành quyền làm chủ thành thị bằng quân sự rồi tỏa về nông thôn, thì Võ Nguyên Giáp vận dụng và chuyển hóa thành chủ trương phát triển rộng khắp cả hai lực lượng chính trị, quân sự và kết hợp chặt chẽ giữa tấn công quân sự với sự nổi dậy của quần chúng cả trên địa bàn

thành thị và nông thôn để từ đó ra đời hình thái khởi nghĩa trong Cách mạng tháng Tám năm 1945 và phong trào “Đồng khởi” ở miền Nam năm 1960, v.v... Từ rất nhiều những bài học kinh nghiệm ấy, Võ Nguyên Giáp đã kết hợp với tri thức quân sự thế giới và tài năng quân sự bản thân để xây dựng luận thuyết quân sự Võ Nguyên Giáp.

4. Thay lời kết

Trong những năm gần đây, giới khoa học quân sự đã bàn nhiều đến các tài năng kiệt xuất của Võ Nguyên Giáp. Về mặt tư duy chiến lược, chiến thuật và tài thao lược trong cầm quân, Võ Nguyên Giáp đã vận dụng sáng tạo (và thực sự là đã nâng cao một bước cơ bản) để trở thành học thuyết quân sự mang đặc trưng Việt Nam). Nhưng, trên tất cả và cao hơn tất cả chính là luận thuyết quân sự mang bản sắc Việt Nam mà Đại tướng Võ Nguyên Giáp là người đã có đóng góp quan trọng được thể hiện trong các luận văn quân sự do chính Ông viết về quan điểm “Vũ trang quần chúng cách mạng, xây dựng quân đội nhân dân” và “Chiến tranh nhân dân”.⁽¹³⁾

Để kết thúc bài viết, tôi muốn dẫn lời Giáo sư Sử học Phan Huy Lê, rằng không nên ví Võ Nguyên Giáp là “Napoleon của Việt Nam” vì những giá trị tư tưởng quân sự của Võ Nguyên Giáp hội tụ tri thức nhiều chiều và được vận dụng phù hợp với đặc điểm của chiến tranh cách mạng Việt Nam và chiến tranh hiện đại. Võ Nguyên Giáp **“là vị thống soái trực tiếp chỉ huy chiến tranh và đã để lại những tổng kết mang tính binh thư hiện đại”**.

---

¹³ - Tên 2 trước tác của Võ Nguyên Giáp do Nxb.Quân đội nhân dân ấn hành.